

Naam	Initialen	Studentnummer	Studierichting

Tentamen Telematica Systemen en Toepassingen (261000) 7 november 2007, 9.00 – 12.30

Opmerkingen:

- Alleen 1 dubbelzijdig blad met aantekeningen / samenvatting (ongeacht lettergrootte / dichtheid) en een woordenboek zijn toegestaan als hulpmateriaal. Het gebruik van het boek van Kurose en Ross of enig ander gedrukt materiaal is niet toegestaan.
- Het gebruik van een rekenmachine is toegestaan. Gebruik van PDA, laptop computer, mobiele telefoon, enz., is niet toegestaan. Schakel je mobiele telefoon uit en berg hem op.
- Geef je antwoorden op deze bladen.
- Aanduidingen zoals “[10]” bij vragen betekenen dat je 10 punten voor die vraag kunt verdienen.
- Vul je naam, studentnummer, enz., bovenaan deze bladzijde in.

Let op: Opgave 1 t/m 7 zijn voor alle studenten. Van opgave 8 zijn twee versies, 8A en 8B.

- Alle niet-BMT-studenten moeten opgave 8A maken.
- BMT-studenten die TST voor de eerste maal volgen **moeten** opgave 8B te maken.
- BMT-studenten die TST herkansen hebben de keuze het tentamen te doen op basis van de aangepaste BMT stof, zoals die dit jaar gegeven werd, en **mogen** opgave 8B maken in plaats van 8A.

Alle BMT-studenten die opgave 8B maken dienen dat hieronder aan te kruisen. Slechts één van beide opgaven wordt nagekeken.

Ik ben BMT-student en ik wil dat opgave 8B wordt nagekeken ipv opgave 8A.

Alleen voor de docent:

Vraag	1	2	3	4	5	6	7	8	Totaal
Punten									
Maximum	5	8	4	10	4	8	7	11	57

Lijst van afkortingen:

ABP	Alternating Bit Protocol
ACK	ACKnowledgement
ARP	Address Resolution Protocol
CRC	Cyclic Redundancy Check
CSMA/CD	Carrier Sense Multiple Access with Collision Detection
DNS	Domain Name System
GBN	Go-Back-N
HTML	HyperText Markup Language
HTTP	HyperText Transfer Protocol
IEEE	Institute of Electrical and Electronics Engineers
IP	Internet Protocol
JPG	Joint Photographic experts Group
LAN	Local Area Network
MAC	Medium Access Control
MSS	Maximum Segment Size
NAT	Network Address Translator
RTT	Round Trip Time
SR	Selective Repeat
TCP	Transmission Control Protocol
TTL	Time-To-Live
URL	Universal Resource Locator

1) Algemene vragen [5]

Geef van ieder van de volgende stellingen aan of deze waar of niet waar is. Omcirkel het juiste antwoord.

Let goed op: *goed antwoord: +1/2 punt; fout antwoord: -1/2 punt; geen antwoord: 0 punt.*

- a) De *timeout* van een transportprotocol moet groter zijn dan de RTT.
waar / niet waar

- b) Met een CRC kan elk **oneven** aantal bitfouten in een frame **gecorrigeerd** worden.
waar / niet waar

- c) Wanneer een NAT een pakket *forward* zal het nooit tegelijkertijd het *source IP address* en het *destination IP address* van dat pakket veranderen.
waar / niet waar

- d) Poortnummers vormen de verbindende schakel tussen de netwerk- en de transportlaag.
waar / niet waar

- e) Bij *IP-spoofing* worden *destination*-adressen in de *IP-header* veranderd.
waar / niet waar

- f) Bij het verzenden van een e-mail bericht hebben zender en ontvanger rechtstreeks contact met elkaar.
waar / niet waar

- g) In DNS staat voor elke webserver het te gebruiken poortnummer vermeld.
waar / niet waar

- h) De bekende *three-way handshake* van TCP kost iedere keer 3 keer de RTT (bij het opzetten van een TCP verbinding).
waar / niet waar

- i) Dankzij het TTL-veld in de *IP-header* kunnen IP-pakketten niet eindeloos rondjes blijven lopen in het netwerk.
waar / niet waar

- j) Tijdens de TCP *slow start* fase groeit het TCP *congestion window* met 1 MSS iedere keer dat een ACK voor *unacknowledged* data ontvangen wordt.
waar / niet waar

2) HTTP [8]

We beschouwen een simpele *client-server* configuratie, waarin door een *client*, via HTTP, een webpagina van een *server* wordt geladen. De webpagina bestaat uit een basisframe (HTML) van h bytes, en drie ingebedde plaatjes (JPG) van respectievelijk p_1 , p_2 , en p_3 bytes. De RTT tussen *client* en *server* nemen we constant aan, en bedraagt T seconden. De effectieve transmissiesnelheid tussen de *client* en *server* is R bytes per seconde. Effecten met betrekking tot *flow-* en *congestion-control* van TCP kunnen vooralsnog worden verwaarloosd; het opzetten van connecties evenwel niet.

Hoeveel bedraagt de antwoordtijd R (uitgedrukt in termen van h , T , R en p_1 tot en met p_3) wanneer gebruik gemaakt wordt van:

a) *non-persistent* HTTP [2]:

$R =$

b) *persistent* HTTP zonder *pipelining* [2]:

$R =$

c) *persistent* HTTP met *pipelining* [2]:

$R =$

We beschouwen nu alleen het downloaden van het basisframe via TCP, en we nemen aan dat TCP met *slow start* werkt. *Flow control* speelt geen rol. Ga er van uit dat h (de grootte van de basispagina) gelijk is aan 4 keer MSS (in bytes) en dat $T > MSS/R$. Er wordt gewerkt met *persistent* HTTP zonder *pipelining*.

d) Hoe groot is de responsetijd R voor het downloaden van enkel de basispagina in dit geval? [2]

$R =$

3) TCP throughput [4]

We beschouwen nu TCP in de *congestion avoidance* fase, voor het transport van een zeer groot bestand van A naar B. We geven met W de grootte van het *congestion window* aan, waarbij typisch (d.w.z. gemiddeld genomen) een pakketverlies optreedt.

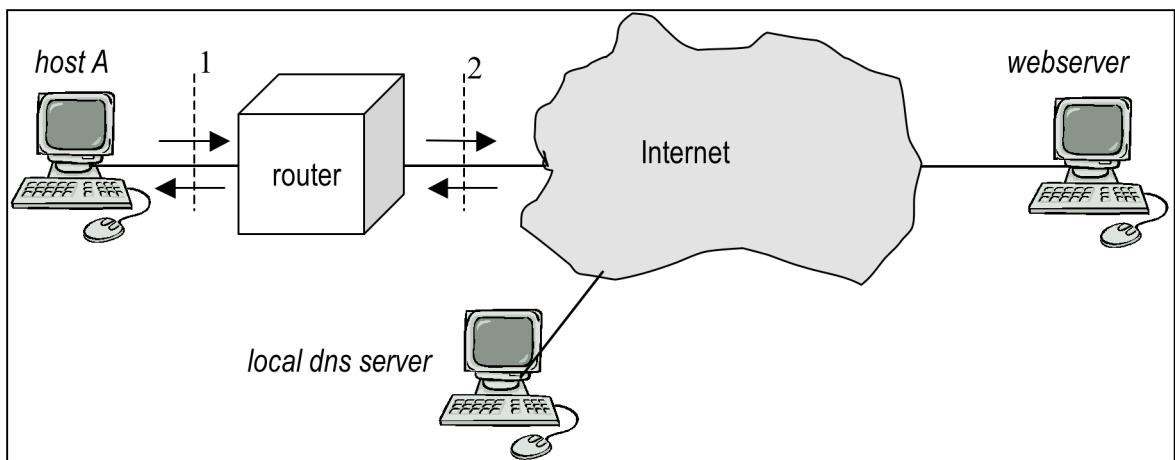
- a) Leg uit waarom de gemiddelde throughput van zo'n connectie gegeven wordt door de uitdrukking $Throughput = \frac{3}{4} \cdot W / RTT$, waarbij RTT de (constant geachte) *round-trip* tijd is [2].

- b) Voor sommige applicaties zal bovengenoemde *Throughput* niet groot genoeg zijn. Noem twee manieren waarop A er voor kan zorgen dat er gemiddeld toch een grotere throughput tussen A en B wordt bereikt. Geef daarbij ook wat een eventueel nadeel van die manier is, voor wie dat nadeel vooral geldt, en wat daar eventueel weer aan gedaan kan worden [2].

4) Adressering [10]

Beschouw de volgende configuratie. *Host A* heeft een Ethernet verbinding met een router die is verbonden met het internet. Een *webserver*, van welke de gebruiker van *host A* een pagina wil bekijken is ook verbonden met het internet. Hetzelfde geldt voor de *local dns server* van *host A*. We gaan er van uit dat *host A* recursieve *queries* naar de *local dns server* zal sturen om dns namen om te zetten in IP adressen. Het volgende kan gezegd worden over de IP adressen en MAC adressen van de verschillende nodes:

	<i>IP adres</i>	<i>MAC adres</i>
<i>host A</i> :	130.89.14.205	00:13:13:13:13:13
router intern (kant van host A):	130.89.14.1	00:11:11:11:11:11
router extern (kant van het internet):	130.89.227.131	00:D7:D7:D7:D7:D7
<i>webserver</i> (www.kinkfm.nl):	194.109.152.62	00:62:62:62:62:62
<i>local dns server</i> :	130.89.2.2	00:12:12:12:12:12

We veronderstellen dat de *DNS cache* en de *ARP tabel* van *host A* initieel geheel leeg zijn. Stel nu dat de gebruiker van *host A* de website <http://www.kinkfm.nl/> wil bezoeken, en daartoe de URL in zijn browser intypt en op enter drukt.

Het eerste pakket dat van *host A* naar de router verstuurd zal worden is een Ethernet frame met daarin een ARP query pakket.

- a) Dit frame zal o.a. een *Source MAC Address*, een *Destination MAC Address*, en een *Sender* en *Target* (receiving) *IP Address* bevatten. Welke adressen zijn dit? [2]

Source MAC Address:

Destination MAC Address:

Sender IP Address:

Target IP Address:

- b) Waarom stuurt *host A* dit pakket? [1]

Het volgende pakket dat van host A naar de router verstuurd zal worden is een Ethernet frame met daarin een IP pakket. Door middel van dit pakket probeert host A het IP adres van de webserver (www.kinkfm.nl) te achterhalen.

- c) Dit frame zal o.a. een *Source MAC Address*, een *Destination MAC Address*, een *Source IP Address* en een *Destination IP Address* bevatten. Welke adressen zijn dit? [2]

Source MAC Address:

Destination MAC Address:

Source IP Address:

Destination IP Address:

- d) De IP *header* van dit pakket bevat ook het veld "(Upper Layer) Protocol". Naar welk protocol zal dit veld verwijzen? [1]

- e) Na ontvangst van de *reply* op dit pakket weet host A het IP adres van www.kinkfm.nl, en zal nu een TCP connectie met deze webserver initiëren. Welke adressen zal het pakket hebben dat host A daartoe in de richting van de router stuurt? [2]

Source MAC Address:

Destination MAC Address:

Source IP Address:

Destination IP Address:

- f) Welke van deze adressen zullen door de router gewijzigd worden, wanneer de router het pakket doorstuurt in de richting van het Internet? [2]

- g) Welke van deze adressen zullen gewijzigd worden wanneer de node die host A met het Internet verbindt geen router, maar een *Network Address Translator* (NAT)? [2]

5) Caching in communicatiesystemen [4]

Noem minstens twee gevallen waarbij *caching* een belangrijke rol speelt in gelaagde communicatiesystemen. Geef voor beide gevallen aan welk protocol daar een belangrijke rol bij speelt, wat er *gecached* wordt, en wat daarvan het voordeel is.

Geval 1:

Protocol?

Wat?

Voordeel?

Geval 2:

Protocol

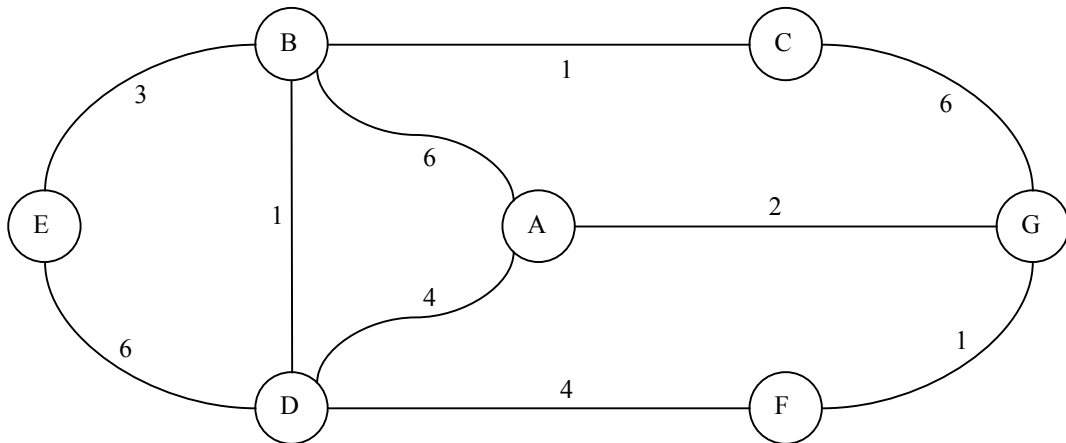
Wat?

Voordeel?

6) Routing [8]

a) Wat zijn de verschillen tussen een globaal en een decentraal routeringsalgoritme? [2]

b) Beschouw onderstaand IP-netwerk: de knooppunten zijn de routers en de lijnen de communicatie links. Gebruik het algoritme van Dijkstra om onderstaande tabel in te vullen om zodoende het kortste pad van A tot alle andere nodes te berekenen. Hierbij is N de verzameling van al afgehandelde nodes, $D(x)$ de afstand tot node x , en $p(x)$ de voorganger van x op het kortste pad van A naar x . [6]

step	N	$D(B), p(B)$	$D(C), p(C)$	$D(D), p(D)$	$D(E), p(E)$	$D(F), p(F)$	$D(G), p(G)$
0	{A}	6,A	∞	4,A	∞	∞	2,A
1							
2							
3							
4							
5							
6							

7) **Link-layer en Ethernet [8]**

- a) In de meeste *link-layer* standaarden worden voorzieningen voor error-detectie en correctie gespecificeerd. Waarom wordt dit gedaan? Dat soort voorzieningen zijn toch ook al aanwezig in de transport- en/of netwerk-laag? Geef minstens twee redenen. [2]

Reden 1:

Reden 2:

- b) De efficiency van Ethernet wordt vaak weergegeven door de volgende expressie: $Eff = (1 + 5d_{prop}/d_{trans})^{-1}$. Geef aan de hand van deze expressie aan met welke twee fysische veranderingen je de efficiëntie kunt vergroten, en leg deze ook uit. [2]

Verandering 1:

Verandering 2:

- c) We beschouwen Ethernet (CSMA/CD) met het bekende *binary exponential backoff* algoritme. Er zijn op een gegeven moment 3 nodes actief, te weten A, B, en C. A heeft zojuist een 2de achtereenvolgende *collision* waargenomen, B de 4de, en C de eerste. Uit welke ranges trekken A en B hun *random backoff* periode [2]?
- d) We beschouwen Ethernet (CSMA/CD) met het bekende *binary exponential backoff* algoritme. Er zijn op een gegeven moment 2 nodes actief, te weten A en B. A heeft zojuist de 2de achtereenvolgende *collision* waargenomen, B de 4de. Laat zien dat de kans dat A de volgende “access competitie” wint gelijk is aan 27/32. [2]

8A) (Niet voor BMT:) ABP, GBN, en SR [11]

- a) Wat is het essentiële verschil tussen ABP en GBN? [2]

- b) Wat is het voordeel van GBN boven ABP? [2]

- c) Is dit voordeel van GBN boven ABP het grootst op een verbinding met een grote *round-trip*-tijd, met een kleine *round-trip*-tijd, of maakt dit niet uit? Leg uit. [1]

Als het gebruikte *window* W pakketten groot is, is het bij GBN voldoende als er $W+1$ verschillende *sequence* nummers beschikbaar zijn, en bij SR $2 \cdot W$, zo hebben we op het werkcollege beredeneerd.

- d) Wat voor soort probleem kan er optreden als niet aan deze voorwaarde is voldaan? [2]

Bij de afleiding van het minimaal benodigde aantal *sequence* nummers is (stilletjes) aangenomen dat pakketten in het netwerk elkaar niet kunnen "inhalen": pakketten die niet verloren gaan worden in de **juiste volgorde** afgeleverd.

- e) Als pakketten elkaar **wel** kunnen inhalen, is dan een groter aantal *sequence* nummers nodig? Waarom wel/niet? [2]

- f) Is het in het internet mogelijk dat twee pakketten elkaar inhalen? Leg uit. [2]

8B) (Alleen voor BMT:) Draadloze Netwerken [11]

- a) Noem 3 belangrijke verschillen tussen een draadgebonden en een draadloze link. [3]
- 1)
 - 2)
 - 3)
- b) Wat is het “*hidden terminal*” probleem? [2]
- c) Stel je een IEEE 802.11 Wireless LAN voor, waarbij twee hosts, host A en host B verbonden zijn met een *access point*. Stel je verder voor dat host B gebruik maakt van *power management*. Hoe wordt voorkomen dat pakketten die host A naar host B wil zenden verloren gaan wanneer host B in “*sleep state*” is? [2]
- d) Wat is het belangrijkste verschil tussen 1ste generatie en 2e generatie cellulaire communicatiesystemen? [1]
- e) Wat is het belangrijkste verschil tussen 2e generatie en 3e generatie cellulaire communicatiesystemen? [1]
- f) Noem een belangrijk voordeel en een belangrijk nadeel van een IEEE 802.11 Wireless LAN ten opzichte van een cellulair communicatiesysteem. [2]

voordeel:

nadeel: